

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Parallela Confessionis Avgvstinianae, Et Avgvstanae

Hänlin, Georg

Friburgi Helvetiorum, 1592

VD16 H 131

Reverendissimo In Christo Patri Ac Domino, Domino Casparo Monasterii S. Blasii In Hercynia Sylua Abbati, Domino suo summa obseruantia semper colendo, Salutem & perpetuam felicitatem in Christo lesv ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-29407

REVERENDISSI-
MO IN CHRISTO PATRI
AC DOMINO, DOMINO CASPARO
MONASTERII S. BLASII IN HERCYNIA
Sylva ABBATI, Domino suo summa obseruantia semper
colendo, Salutem & perpetuam felicitatem in CHRISTO
IESV unico Salvatore nostro.

DEBITANT, & controvertunt nonnulli non
immeritò hodiè, REVERENDISSIME
PRAESVL, sit ne per omnia probandum
studium omnium illorum, qui scriptis explicare,
& tueri conantur, contra horum temporum se-
ctarios Ecclesiae unigeniti Filij Dei Sponsae articulos, & dogma-
ta: nunc maximè, quando nullus penè articulus restat, qui non
iam ante sit à viris omni ex parte absolutissimis copiosissimè ex-
plicatus, & à corruptelis Adversariòrum fortissimè vindicatus.
Ego illud quidem, sicuti non per omnia probare, ita multo minus
in universum improbare possum. Ut namq; si indifferenter, &
sine delectu quique patrocinium causae Dei, & Ecclesiae eius in
rebus fidei suscipiãt, vix fieri potest, quin aliquando tenuius mul-
tò id fiat, quàm rerum tantarum vel dignitas, vel incomprehen-
sa maiestas requirunt: ita econtrà si rei tantae, tamq; utili & ne-
cessariae nullus prorsus humeros suos submittere velit, caeteri non
potest, quin apud multos, imperitos maximè, & in diuinis minus
exercitatos periclitetur plurimum veritas, & aeterna salus. Fa-

A 2 Etum

EPISTOLA

Etum hinc est, ut licet ego nihil in hoc genere tentare temere, magis vero horas à docendi munere in Ecclesia, & Schola vacuas privatæ pietati, & devotioni impertire semper mecum deliberassem; tamen iam in arenam ab Adversario protractus, partibus meis nullo modo deesse, sed veritatis defensionem pro parte virili mea promptè & alacriter suscipere voluerim: confisus in eo, cuius causam ago. Illo igitur iuvante, rem de qua mecum Adversarius contendit, tam perspicuè, & ipsius Adversarij, & Lectorum oculis subijciam, ut nisi uterq; in luce meridiana cæcutire velit, non videre modo, sed manibus etiam contrectare ipsissimam veritatem debeat omninò. Et primùm quidem res ipsa etiam me tacente pro se loqui, & victoriam nobis polliceri videtur. Quid enim magis à vero alienum? quid à iudicio & consensu omnium omninò hominum & populorum magis abjectum proponi potuisset, vel posset adhuc, quàm quod Adversarius ausus fuit? nimirum magnum, imò maximum & invictissimum illum hereticorum omnium victorem, splendidissimum Ecclesiæ Catholicæ lumen, & Doctorem prorsus divinum **AVGVSTINVM** de multis opinionibus hereticorum Lutheranorum, vel Calvinistarum, qui omnes hæreses antiquas ex ipso Orco postliminio quasi revocârunt, & revocâr indies, vel etiã paucissimas, easq; vel per somnium probasse, nêdum in omnibus cum ipsis conspirasse, & unam eandemq; docuisse sententiam. Tantum sanè res hæc ab omni non tantum vero, sed & veri specie apud me semper absuit, ut quum anno proximè elapso Nonagesimo à sanctissima memoria Principe, Marchione Badensi Iacobo, &c. in Otense Junio ad Disputationem, vel colloquium potius quoddam, quod inter novum antiquæ Fidei tironem tunc fælicissimum; iam verò eius-

DEDICATORIA.

ro ejusdem vera, Catholica, & Romana fidei Confessorem con-
stantissimum, Reverendum Dominum M. Ioannem Zehende-
rum, Illustrissimi & Reverendissimi Principis ac Cardinalis ab
Austria Episcopi Constantiensis, &c. Concionatorem aulicum
& Ioannem Pappum Argentorati verbi Lutherani Mini-
strum, institutum erat; prater expectationem omnem meam evo-
carer, neque minima de negotio isto cogitandi relictā mihi mora
esset; tamen quia gratificari, & obsequi in re tāta tanto Principi
cupiebā, accurrere statim, & libros nullos post Breviarium meū.
Ecclesiasticarū precū. q̄ Canones Sacrosancti Concily Tridētini,
& Confessionem Augustinianā, quam Reverendus Pater Tor-
rensis, Societatis Iesu Theologus doctissimus, ex operibus D. Au-
gustini omnibus magno quide studio & labore fidelissimè collegit
exportarem mecum. Idq̄ hoc consilio & fine; quia non ad dispu-
tandum, sed ad testandam Catholicorum sententiam, si ab Ad-
versariis pro cōsuetudine corrūperetur, interesse Colloquio iussus
erā, ut si forte opus esset, ex ipso Concilio, quid Ecclesia Catholica
sentiret, recitarem, idq̄ statim post Scripturas testimonio Sancti
Doctoris Augustini, cuius maiorē, quā aliorū apud adversa-
rios autoritatem esse sciebam, continuo & liquido coprobarent.

Sed ecce quid fit? inter disputandum (erat autem Disputatio
tota de Ecclesia) cum efflagitatum ab Adversario ad nauseam
esset, ut aperitē, an Ecclesiam veram in terris semper publicam,
& visibilem fuisse crederet, sine dissimulatione confiteretur; & il-
le tandem meticulosè rem affirmasset: tūm rursus inter alia mul-
ta petitum sapenūmō fuit, ut vel unum hominem, qui ante Lu-
therum intra annos mille, & quingentos, idem per omnia, quod
Lutherus sensit & credidit, sensisset & credidisset, uno verbo no-

EPISTOLA

minaret: sic enim fore, ut si unum produxisset, nos cessuri, & pal-
 mam ipsi in hac controversia ultrò delaturi essemus. Itaq; ille
 rursus diu cunctans, & in omnes se partes convertens, primò qui-
 dem quendam obscurum hominem Georgium Heimbergerum
 enuntiavit, qui in Concilio Basiliensi contradixit Pontifici: sed
 iussus dicere, an omnem eum, qui contradicit Pontifici, Luthera-
 ranum habendum censeret; quia absurditatem si affirmaret, va-
 nitatem si negaret, prævidebat, obmutuit planè, & conticuit, nisi
 quòd diverticula varia de obscurata per Antichristi tyranni-
 dem Ecclesie fide & doctrina frustra quæreret. Cui cum nos di-
 ceremus, responsuros protinus omnibus; modo is prius directè pro-
 posita quæstioni satisfaciens, eloqueretur; posset ne, & vellet pro-
 dicere talem Lutheranum ullum in isto longissimo tempore, nec-
 ne? ille rursus diu in priori inani refugio, à quo depelli se non pa-
 tiebatur, tempus consumpsit. Tamen cum se eo Achille, in quo
 tantoperè confidebat, exutum denudatumq; videret, & ad pro-
 positum à nobis revocatus esset, tandem veluti coactus, pro Lu-
 therano, qui in omnibus cum Luthero sensisset, nominare virum
 sanctissimum D. Augustinum, Doctorem inter Catholicos, &
 Papistas Catholicissimum, & summè Papistam, non dubitavit:
 sed id vehementer timide, & nescio quid protestans; sine dubio,
 quòd conscientia illum intus propria confutaret. Ubi ego rei no-
 vitate attonitus, & obstupescens, hominis vel temeritatem, vel
 imprudentiam non ferens diutiùs, humillimè ab Illustrissimo
 tunc, nunc autem Sanctissimo Principe petita venia, & conces-
 sione, primùm DEVM, & Sanctos eius contestans, deinde pro
 more hominum manu stipulatus, cum Princeps confirmasset, san-
 ctè recepi: si Augustinum probaverit Pappus fuisse per omnia
 Durcho

DEDICATORIA.

(durchaus) ut Princeps disertissimis verbis expressit, Lutheranum, quod & ego Lutheranus futurus essem: modo Pappus eo contrario, si ego non Lutheranum, sed Catholicum & Papistam fuisse Augustinum probassem, Papistam & Catholicum se futurum consentiret. Quod cum is eadem fide, qua ego spondidisset, & ad probandum suam partem tempus trium mensium & petiisset & accepisset, tandem post menses novem vel circiter Parallelam quaedam exhibuit, & sparsit in publicum; in quibus illud, quod in se recepit, probare voluisse, videri voluit. Et quidem, ut quod res est, fatear, si ad rem probandam qualiacumque apta, vel inepta afferre testimonia, est rem probare, probavit cumulate. Sin illa tantam probandi vim habent, quae in rem conveniunt, probavit profecto de rebus controversis omnino nihil. Nam pleraque, vel potius omnia, exceptis iis, quae ad Articulos sumtos à Catholicis, & Confessioni Augustanae cum Catholicis communes, sine prorsus ulla causa apposuit, ad id ostendendum non magis faciunt, quam si per ea Hominem esse Asinum demonstrare voluisset. Quod ad verba pertinet, corrumpit nihil, posuit omnia dextre, & sincerè: verum quoad sensum, pervertit omnia, adduxit omnia ineptissime, absurdissime, malitiosissime, ut mirer hominem in re tam manifesta adeo auctoritatem suam, quam non prorsus nullam apud suos habere dicitur, prostituere voluisse. Et quidem ne ego, qui si non hostis (sicuti Deo teste hostis non sum; amicus magis & frater in Christo esse cupio) saltem adversarius videor, si in re propria testimoniū feram, suspectus habear; loqui ipsum Pappum, & testimoniū dicere sinam; qui in initio, & in Praefatione Parallelorum tanquam praesentiens miseriam suam, scribit publicè: Se non dissiteri, quin contraria etiam ex Sancto

Eto Augustino produci possint testimonia. Quid vero
 Pape? (tecum enim paucis agere libet) illa testimonia, quae ex
 Augustino contra te producuntur, aut vere contraria sunt tibi,
 & sectae tuae, aut non sunt: Si contraria vere sunt: quomodo cum
 secta tua per omnia Augustinus convenit? quomodo per o-
 mnia est Lutheranus? Si non vere contraria sunt, quomodo con-
 traria? Cur non illa in specie, & ^{paucis} tantum contraria po-
 suisti? Cur non diluisti? Cur non conciliasti cum tuis? ut constaret
 omnibus, magnum illum virum non interdum, sed semper, non
 dimidium, sed totum à partibus stetisse vestris. Ibi certe tibi su-
 dadum fuisset, et illa certe res labore tuo digna fuisset. Et si enim
 Catholici nos in nullius, nisi Ecclesiae Catholicae, & Doctorum eius
 unanimum consensum, doctrinam & fidem consentimus, & con-
 spiramus, tanti tamen virum hunc fecimus semper, facimus, &
 faciemus, ut si vestrum illum probare possetis, magnum profecto
 scrupulum indecissetis nobis, si insici ullus posset. Deinde Pape, si
 vir iste contraria scripsit & sensit, & vester est: an non animad-
 vertis, quantam iniuriam facias Sectae tuae, quam inde aequè ac
 D. Augustini sententiam dubiam & falsam facis? At neque
 contraria sanctus vir scripsit & sensit, neque vester est. Sanctus est
 constans est: noster, & vester non est. Si quaedam minuta incon-
 sideratiùs juvenis, & catechumenus scripsit, correxit vir factus,
 et retractavit. Docebunt hoc apertissimè Parallela haec mea tuis
 Parolis oppositas in quibus quae tu pro te, & tua Secta affers, con-
 futo, & ostendo, mala te fide in viri sanctissimi libris & testimo-
 nijs versari: non quidem quoad v. rba, sed quoad sensum: & in-
 epta esse tua omnia, indigna viro literato: mea verò ex eodem fir-
 missimè confirmo, licet brevissimè. Neque enim omnia, quae potuis-
 sem,

DEDICATORIA.

sem, apponere volui, sed aliqua tantum eaq̄ per pauca, partim
quia nimis longum fuisset, partim quia id copiosissime à R. P.
Torrensi Societatis Iesu Theologo in Confessione Augustiniana
præstitum est; à quo qui Augustinum ipsum evoluerè non vo-
lunt, reliqua petere possunt; Ego præter hoc, quod ipse præstitit,
hic nihil præstiti, nisi quòd sanctissimi viri testimonia Ar-
ticularum singulis, vel ad confutandum, vel ad confirmandum subje-
ci eo ordine, quem in tradendis illis Pappus secundum Augusta-
nam Confessionem retinuit, & secutus est. Et quidem in omni-
bus istis studui, ut libris non uterer alijs, quàm is ipsis, qui etiam
Adversariorum iudicio & testimonio, illustrissimi Doctoris ger-
mani & legitimi sunt; vel si Adversarij dubitant, Augustini
esse, probari possunt; sicut & editione, quam Pappus secutus est,
sequi volui, non quidem quòd in his, & similibus istorum homi-
num censura, & iudicio standum esse putarem; sed ut de legiti-
mis, & non legitimis istius sancti viri libris, hominibus ad conten-
tiones natis, occasionem omnem disceptandi, præscinderem: præ-
sertim cum testimonia ex utrinq̄, receptis libris ad manum habe-
rem satis multa. Sed eni Pappè largiar tibi, ut liberalitatè meam
videas, miserear tui, & concedam, quæ apertissime falsa sunt: con-
cedam inquam S. Augustinum in omnibus Articulis Confessio-
nis Augustanae sensisse vobiscum; an propterea Lutheranus e-
rit? non puto sic inepties, ut affirmes. Ipse enim scis, esse multa,
quæ vos damnatis severissime; Sanctus autem Augustinus pro-
bavit, docuit, credidit apertissime, firmissimè. De istis verò Con-
fessio vestra, vel nihil prorsus, vel certè tam rectè habet, ut qui eru-
ere ista inde velit, quodam Oedipo, vel acutissimo divinatore a-
dio omninò opus habeat: talia sunt pleraque, quæ de Sacramento

B

Eucha.

EPISTOLA

Eucharistia credimus, Transubstantiatio, Adoratio, Permansio extra usum, Asservatio ejus, Cultus Reliquiarum, Superioritas Summi Pontificis, & alia his similia quamplurima. An igitur qui hæc per se faciunt, & credunt, & per alios facienda & credenda esse firmiter persuasum habent, sicut Augustinus habuit, Lutherani vobis erunt? Nihil de Ubiquitate monstruosa vestra dicam, pro qua tantopere hodie tanquam pro focus & aris cum toto pæne mundo contenditis. Non tam peregrinum te in tuorum esse scriptis existimo, ut ignores nonnullos ex illis sponte sua confessos, scripsisse publicè, non omnia, quæ à Lutheranis credenda sunt, in Confessione vestra contineri; sed aliqua tantum, quibus Catholicos minùs offendi, & faciliùs ad sententiam vestram sequendam adduci posse, speravistis: dissimulata nonnulla ab illius Confessionis architectis studiosè, tradita obscurè multa fuisse, donec illorum proponendorum, & illustrandorum melior aliquando, & optatior affulgeret commoditas. At non est contra Dominum consilium, non tam stulta & fatua Sancta Dei Ecclesia est, ut ejusmodi ineptijs decipiatur, & palpum obrudi sibi sinat; immota veritas est, mendacio nunquam assentitur. Non te præterit, nec tu negas Confessionem vestram, tanta arte, astutia & fraude contextam, conscriptamq; fuisse, ut non sit hæreticum monstrum tam horrendum ullum, quod non sub illa occultare hæctenus se voluerit, atq; etiam sedulo occultarit. Ex quo sequitur necessario; non omnem, qui omnia Confessionis vestrae aperta capita amplectitur & credit, Lutheranum esse; sed requiri prætereà, ut præter, & contra illa credat alia multa. Tu igitur Pape, quantumvis (per impossibile) consensum Articulorum Confessionis Augustanae cum Augustino probares, probabis autem

nun-

DEDICATORIA.

nunquam, & ne quidem in speciem externam probabis; tamen Lutheranum in omnibus fuisse, quod te probaturum esse promiseras, per ullam potentiam Dei, etiam absolutam confirmabis nunquam. Apage igitur sis cum isto tuo de Sancti Augustini cum tua Confessione temerè & ineptissimè jactato consensu: Catholicus est Sanctus Augustinus; Papista est; Lutheranus, vel Calvinista non est. Summum, & maximum beneficium, quod tibi & tui similibus à patre misericordiarum per Filium ejus unigenitum Salvatorem & Redemptorem nostrum unicum Iesum Christum ardentissimis interioribus votis precor, & exopto, illud est, ut Augustini sectatores esse possitis doctrina, fide, vita & exemplo; nihilq; credatis, nisi quod credidit Sanctus Augustinus: sic enim eadem opera pariter Papistæ futuri essetis maximi. Et hoc certè de te viro alioquin neque inhumano, neque prorsus indocto sperare jubet cognominis tui ad Papistarum nomen affinitas & allusio: una namq; litera rejecta, ex Papista, qualis jam es, & diceris, fies Papista. Et verò fies, si fidem tam sanctè datam liberare volueris; si abjectis errorum tenebris in lucem veritatis clarissimam aspicere, & oculos extollere serio cogitaveris; si mundi illecebras præ amore Dei, veritatis, sempiternæq; felicitatis contemseris, & cogitationem omnem in consideranda appropinquantis ultimi & novissimi judicij severitate attentissimè defixeris; si res terrenas & fluxas præ æternis contemnendas, & abjiciendas esse perpenderit; si velle contra stimulum calcitrare, verbis Christi ad Apostolum suum Paulum, admonitus, durum & durissimum esse judicaveris. Sed quia hæc solius Dei, & gratiæ divinæ, non humanarum sunt virium, is qui Apostolum prostravit, ro-

E P I S T O L A

gandus est, ut & te prosternat, non ad exitium, sed ad salutem perpetuam. Amen. Amen.

Sed pergo; & ceteras Praefationis, sive Epistola Pappistica reliquias persequor brevissimè, & primo loco, quae ad rem propositam potissimum pertinent. Inter cetera scribit Pappus, se admonuisse, quòd suas Opiniones ex eodem Augustino defendere Papistae soleant, & nominasse Hieronymum Torrensem Iesuitam Dilinganum. 2. ludicem Augustini, & Causae totius Scripturam constituisse. 3. Stipulationem meam, quòd à se repetetur, habuisse pro iniqua. 4. Sperare, quòd formulae, & sponsioni satisfactum sit, postquam ad omnes & singulas Conclusiones Confessionis Augustinae, etiam ad illas, quae à nonnullis exagitatae, tamen à modestioribus Pontificijs admittantur, sancti viri clara testimonia apposuit. 5. Nihil nos proficere, sed causam Pappi adjuturos potius, si contraria testimonia proferemus. 6. unum illud ad demonstrandum nobis incumbere, quòd mala fide in citandis verbis S. Augustini usus sit Pappus; quòd nisi fecerimus, nobis periculum sponsionis hujus praestandum esse, qui hoc nexu nos obligaverimus.

Ubi meritò quis dubitet, an Pappus omninò semel animum ad memoriam rerum Ementingae gestarum retulerit; nihil enim illorum dictum vel factum ab ipso fuit toto Colloquij tempore; sed simpliciter, & nudè sine circuitionibus vel ambagibus affirmatum & repetitum ab eo, cum Illustrissimus Princeps aperte moneret, fuit; D. Augustinum esse, & fuisse prorsus, &
in omni

DEDICATORIA.

in omnibus (Germanicè *Durchaus in Allem*) Lutheranum; & hoc nisi probaverit, se Pappum futurum Papistam. quid Catholici faciant, vel quid R. P. Torrensis fecerit, nullo verbo Pappus meminit: meminit M. Laurentius Scheürlinus, qui ab Illustrissimo Badensi Marchione Principe Ernesto Friderico fratre sanctissimi Jacobi Principis missus fuerat, Lutheranus verbi in aula Durlacensi Declamator, & tum primum cum inter me & Pappum sponsio jam facta esset: nec aliter dixit, quam ad sponsionem probandam meam, non opus esse magno negotio, postquam ante me in re eadem Torrensis Iesuita, copiosissime laborasset. Itaque ex his solis Lector Christianus, & neutri parti plus aequo favens cognoscet facillimè, quid de Pappo sit sentiendum, qui ista omnia malitiosè confingit, & ut causam falsam defendat, ne quidem pudori suo parcat, sed tergiversando, fingendo, deflectendo, Lutheri Doctoris sui naturam & ingenium exactè, & ad vivum refert. Lutheranum nominare debebat Pappus, qui per omnia cum Luthero, in nullo cum Papistis consentiret: id dum voluit, Augustinum produxit, quem ipse, oblitus verecundiae & thesis, fatetur alijs locis contra Lutheranos sentire cum Papistis, & partim esse Lutheranum, partim Papistam. Illud verò praesertim admiratione dignum est, quòd iniquam à se judicatam esse sponsionem scribere non dubitat, cuius nullo verbo, quod sciam, meminit: vel certè si meminit, inscitiam suam ipse prodidit, & vermem, qui conscientiam arrodit, intus sensit. Quomodo enim iniqua apud illum sponsio esse potuit, si verè, & ex animo Augustinum Lutheranum esse judicavit? aut si scivit Augustinum Lutheranum non esse, vel certè vacillare in religione; cur tanquam Lutheranum, & in

EPISTOLA

omnibus Lutheranum produxit? qua conscientia? Nihil certe adhuc hodie æquissimus esse videretur, qui à me Catholico requireret, ut ea omnia palàm profiterer, quæ is professus est, quem ego per omnia Catholicum Papistam, & Romanensem fuisse, & dicerem & serio sentirem. Deinde nec iniqua sponsio esset, si suberer à Religione mea discedere, si is, quem tanta asseveratione in omnibus Catholicum, & Papistam, & Romanensem esse confirmassem, mecum non consentiret. Quid verò Pappus cogitet, nescio; iudicium permittam omnibus, & pergam. Scribere prætereà Pappus audet, eo satisfacisse se sponsioni, quòd ad Articulos singulos, & illorum Conclusiones, testimonia ex D. Augusti fideliter quoad verba apposuerit. At Deus bone, quid dicit Pappus? an de verbis Augustini, & non magis de sensu pacti sumus? & si illud satisfacere est; cur non puerum alphabetarium conduxit, qui verba ex Augustino casu arrepta non minùs appingeret, quàm Pappus fecit; potuisset puer aliquis æquè conscribere conclusiones multas, & singulis, non ex Augustino tantum, sed ex profanis & sacris testimonia apponere plura, quàm Pappus fecit, & quidem quoad verba fidelissimè, apice prætermisso nullo, immò integra potuisset describere Biblia, & integrum Augustinum. In eo igitur omnia posita sunt, non an testimonia adscripserit Pappus; sed an apta, & ad rem pertinentia. Nam si testimonia quæ adiecit, in Conclusiones non conveniunt; si conclusiones de cepis, testimonia de alijs loquuntur; an probasse ipsam quicquam aliquis dixerit? non arbitror: dicemus potius, quod S. Evangelista de Iudæis falsis in Christum testibus dixit; Et convenientia testimonia non erant. Quod certè in Parallela Pappi, & in Pappum optimè quadrat. Primum, testimonia

DEDICATORIA.

ex Augustino non omnibus, & singulis Lutheranorum conclusionibus subiecit, quod facere tamen maximè debebat, si sponsionem satisfacere, & Augustinum Lutheranum per omnia fuisse probare voluisset. Deinde illa quæ subiecit, adeò absurde & ridicule ad rem propositam accommodavit, ut illum & Lutheranos omnes merito pudere tam infelicis partiùs debeat: ubi nemo, etiam acutissimus, minimam testimoniorum cum conclusionibus connexionem perspicere potest, ut in progressu libri planissimè probabimus. Non igitur satisfacit sponsionem immò ne voluit quidem, cum impossibile esse videret. Fucum obycere Lectori, & quoquo modo, non præstare sponsionem, sed quasi præstaret, videri voluit: & eò multa tanquam si in colloquio, & in libro gesta, vel facta essent, refert; de quibus ne cogitatū quidem fuit unquā.

Iudicia varia hominum de sponsione Pappi, quæ ab initio statim Præfationis commemorat, aliter non curamus, nisi quòd eorum sententiam verissimam fuisse scimus, qui existimarunt, futurum nunquam, ut vincat Pappus sponsionem, & præstet, quod in se recepit: quod idem hæc nostra Parallela apertissimè convincent. Tandem verò quid de petulantissima Pappi illa in Catholicos calumnia dicam? ubi dicere & scribere palàm audet; Catholicos Sacrarum scripturarum autoritatibus, non quorumcunque proprijs, sed utrisque communibus testibus ita constrictos, & devinctos esse, ut sicut olim hæretici, sic nunc Catholici in ipsarum Scripturarum accusationem jam dudum sint conversi; quasi Scripturæ sacræ non rectè habeant, neq; sint ex autoritate, &c. Quis enim Catholicorum Pappæ, dic Pappæ, si homo es, si Christianus videri cupis; dic Pappæ, quis Catholico-
corum

EPISTOLÆ

eorum Scripturas sacras accusavit, vel exiit autoritate? an Papi-
 pista ullus unquam negavit, veritatem immotam in Scripturis
 contineri, & loco summi maximiq; beneficij, quod benignissi-
 mus Deus generi humano impertivit, habendam esse, Scriptu-
 ram? Quis Papiſta unquam aliter docuit, prædicavit, publiceq;
 professus est? Dic Pappæ, si homo es; aut si dicere non potes; cur
 falsum dicis? Non omnia credenda in sacris haberi, & sacras
 Scripturas sæpè obscuras, & difficiles esse, & quando de interpre-
 tatione earum controvertitur, non ad privatam quemcunq;, sed
 ad Ecclesiam totam recurrendum esse, docuerunt & docent Ca-
 tholici. Reliqua quæ tu affingis, ne per somnium quidem cogi-
 tarunt unquam. Et quidem veram esse Catholicorum illam
 sententiam, sensisti in Colloquio, cum te, & tuos, Dominus M.
 Joannes Zehenderus, qui tibi oppositus fuit, (non enim me Prin-
 ceptis tibi opposuit, sed illum) in hoc eodem negotio ita refutavit,
 ut tu defatigatus, alteri cuidam ex tuis assidentibus verbi Lu-
 therani inclamatoribus colloquendi locum eò usq; concederes, do-
 nec ambo turpiter dejecti, et devicti essetis. Loca Scriptura, quæ
 se Pappus in Præfatione non procul ab initio, tum objecisse com-
 memorat; fatemur prolata fuisse, sed ineptissime, & ante tem-
 pus, ut nos à proposito abduceret, & ne cogeret visibilis Eccle-
 sia, quam confessus fuerat, visibilem aliquem Doctorem nomi-
 nare, qui ante Lutherum intra annos mille quingentos vixisset,
 & cum Luthero sensisset in omnibus. Ne tamen Pappus sub isto
 involucro diutiùs se abscondere posset, meminere procul dubio,
 quid tum responsitulerit, & quomodo ista loca sic explicata fue-
 rint, ut verum esset; & Apostolorum ætate fuisse; & deinde se-
 cundum vaticinium Christi, & Apostolorum, reliquis seculis
 adhuc

DEDICATORIA.

adhuc plures futuros; qui Ecclesiae doctrinam vi tota, & machinis omnibus, ut Lutherus, Zwinglius & nostri temporis heretici fecerunt, impugnaturi essent: & e contrario, Christi doctrinam, & Ecclesiam eo usque progressuras, ut cum ipsis Ecclesia universalis & tota simul errare, & erroribus illorum consentire debeat: Tum dictum fuit; nusquam id in Scriptura haberi, ne quidem per unum iota, multo vero minus per loca à te citata significari. Ad didimus posse fieri, ut una & eadem res propter suscitatas haereses tradatur uno tempore plenius, & expresse magis, quam alio; & id exemplo Sanctissimae Trinitatis planum fecimus. At ut erret Ecclesia, vel in totum desinat & deficiat, fieri non posse, probavimus ipsis Christi promissionibus, quae fallere non possunt. Hac Pappus non semel, sed iterum atque iterum, licet à Deo oclusis mentis, auribus, audivit. Audivit etiam ex Lutheri libro **Wider Hans Wursten** idem confirmari, cum Illustrissimus Princeps ex isto libro sequentia verba praelegeret; ubi Lutherus suus inquit: **Die Kirch kan nit lügen noch irrtumb lehren / Auch nit in einigem stück. Lehrt sie ein lügen / so ist sie ganz falsch, es muß ganz Liecht / vnd kein stück finsternuß da sein** | *id est, Ecclesia non potest mendacia & errores docere, & ne quidem in articulo uno; sed si mendacium unum docet, tota falsa est: cum sit necesse, Ecclesiam esse meram lucem, ne parte quidem una tenebrarum conspersam, &c.* Quibus & alijs verbis ex **Luthero** à sanctissimo Principe praelectis, ita consternatus est Pappus, ut assidenti Ministro Lutherano, praconi Ementingensi clam, sed sic tamen, ut facile ego ex opposito sedens audirem, in aurem diceret: **Quid Dominus responderet ad istum locum?** Neque cum cogitandi diligentius de loco isto integræ notis

conces-

EPISTOLA

concessum spatium haberet Pappus, manè reversus quicquam ad rem afferre potuit, sed ad tituli, sive inscriptionis Libri explanationem magno cum optimi & patientissimi Principis stomacho temerè se convertit. Atq; istæ artes sunt Pappi. Sed credo desinet nunc gloriari, & fumos suos amplius nō vendet. utinam verò impetrari posset Pappæ, ut magis gloriam dares Deo, & veritati in manifestissima luce concederes; nè nox te tenebrarū sic constringat, ut oculos postea ad lucem videndā aperire amplius nō queas. Locum Egesippi, quem te protulisse affirmas, an protuleris, non recordor; dubito magis: sed ut ut est, quid attinet ad rem? Idem enim docet, quod testimonia priora Scripturæ docent: venisse, qui Ecclesiam, ejusq; salutarem doctrinam oppugnarent, non autem expugnarent; nec in Ecclesia futuras hæreses, sed extra illam. Sed ista in quem usum Pappæ? aic si audes & potes. unū restat, quod Pappus se in colloquio proposuisse recitat; nimirum, cum ipsa Pontificia doctrina actum iri pessimè, si ad vetustatis examinari regulam debeat; cū in Ecclesia Pontificia multa sint nova, quorum ex ipsis Scriptoribus Pontificijs origines ostendi possint. At mi Pappæ, scis quid tibi responsum sit, ut taceres; nempè, si de Fide, & Fidei essentialibus partibus sermocineris, falsissimum esse, quod dicis; eandem enim Fidem quoad dogmata essentialia in Ecclesia nostra semper ad nos usq; permansisse: Sin de quibusdam, quæ accesserunt, criminationem intelligas, frustra id à te dici, & illis Fidei unitati nihil præjudicari; sed ordinandi atq; statuendi illa potestatem à Christo sponso suo Ecclesiæ concessam & relictam esse plenissimā; cū Religionem ornent, & perficiant suo modo, non immutent. Nihil in Fide novavit Ecclesia, multa vel dubia, vel non satis accuratè
 explica

DEDICATORIA.

explicata confirmavit & illustravit. Sed nimis multa ad Pap-
 pisticæ præfationis ineptias: Itaq; me revoco, & Lectorem rogo
 ut ipse legat attentus omnia: & seposito iniquiore affectu, liberi-
 mè de tota caussa judicet. Quod si faciet, non dubito, quin ipse exi-
 stimaturus sit, Pappum non quod debuit, sed quod in falsa causa
 potuit, fecisse; at certè quod voluit, consecutum non esse: Ideoq; si
 vir bonus esse velit, Papistam fieri debere Pappū, nec habere, cur
 recuset. Sed mitto Pappum, & ad te Præsul Ampliſſime, tan-
 dem me confero, cui certè quicquid hoc est laboris & studij, conse-
 crare & volui lubens, & debui meritò. Id humanitas præclara,
 qua non me tantum, sed & inprimis Reverendos, Ampliſſimos
 & Clariſſimos viros affecisti, Dominū Iohannem Pistorium Ni-
 danum, & Dominum Iodocum Lorichium, Sacrosanctæ Theo-
 logiæ Doctores, &c. Dominos & amicos meos honorandos, cum
 in inçlyto tuo Cœnobio Illuſtriſſimi & Reverendiſſimi Principis
 ac Domini, Domini Andrea Cardinalis ab Austria, Episcopi
 Constantienſis, &c. Principis ac Domini mei Clementiſſ. juſſu &
 mādato Viſitationis munus exequeremur. Neq; humanitas tan-
 tum exhibita, sed ſingularis etiā tua in literatos omnes pro-
 pèſio meretur, & multa alia, quæ in te ſunt clariſſima, pietas ma-
 xima, virtus, & ſollicitudo in vita monaſtica inter Fratres, qui
 in cœnobio tuo ſunt, inſtituēda ad Monaſtica vitæ ſanctiſſimam
 regulam. Deinde cura & induſtria tanta, ut nuſquā facile in to-
 ta hujus Provinciæ amplitudine, vel numero plures, vel doctrina,
 vitæ ſanctimonia, pietate, religione in Deum præcellentiores, vel
 ſenio & annis venerabiliores inveniantur vitæ monaſticæ ſectato-
 res, quā in tuo iſto monaſterio: cuius indicium eſt, quòd ex illorum
 numero haud pauci alijs etiā Monaſterijs, ut præſint, cupidiſſimè

EPIST. DEDICATORIA.

diu jam expetantur, qui tuo exemplo sancto instructi, laudabili-
 ter susceptum præsulatus officium & munus hæcenus administra-
 runt. Taceo jam sapientiam, prudentiamq; in te tantam, ut Sere-
 nissimus Archidux Austriae Ferdinandus, Princeps, & Domi-
 nus meus clementiss. meritissimò te tanquam de Repub. utraq;
 Ecclesiastica, & Civili multis maturæ prudentiæ testimonijs, plu-
 rimum, optimeq; meritum, in Consiliariorum suorum numerum
 cooptari: & ad res expediendas maximas adhiberi jusserit. Sus-
 scipe igitur, Reverendissime Præsul, veteri benevolentia tua me,
 laboremq; meum, & defende autoritate tua cõtra calumniato-
 res. Deinde, quod hæcenus fecisti, Academiam nostram incly-
 tam Friburgensem, quæ in amplissimo posita Serenissimi Ar-
 chiducis Ferdinandi dominatu, clarissimam inter alias Germa-
 nicas Scholas pietatis ac doctrinae lucẽ, & uberrimos fructus in or-
 bem terrarum emittit, prosequere favore, & cõplectere benigni-
 tate. DEVS Pater Domini nostri IESU Christi Reverendissi-
 simam Dominationẽ tuam sibi & nobis ad nominis sui gloriam,
 quàm diutissimè in homine utroq; sanam & incolumem conser-
 vet. Data Friburgi in ædibus Parochialibus ex Nussæo meo;
 VIII. Augusti, Anno M. D. XCI.

Reverendissimæ Dominationis
 Tuæ

Cbsequentissimus;

GEORGIUS HAENLIN, SS. Theolog.,
 D. Professor & Parochus majoris tem-
 pli ibidem.

PARAL-